

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ

**Формування цілісного уявлення про світ під час вивчення пейзажного
жанру учнями 6 класу**

Виконала студентка IV курсу
групи ОМфмб–1–21–4.0д
спеціальності 014 Середня освіта
ОПП Середня освіта (Образотворче
мистецтво)
ОПС фаховий молодший бакалавр
Кулинич Лілія Олександрівна
Керівник: Соченко Л.А.

Рекомендовано до захисту
ЦК образотворчого мистецтва
і дизайну

Протокол від 17.05.2025р. №7
Голова ЦК Олена КАЗІМІРЕНКО

Захищено
Оцінка

Протокол ЕК від «__»____2025р. № __
Голова ЕК Костянтин ЧЕРНЯВСЬКИЙ
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри дизайну НАОМА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПЕЙЗАЖНОГО ЖАНРУ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ.....	
1.1. Історичний розвиток пейзажного жанру.....	6
1.2. Специфіка вивчення пейзажу в курсі образотворчого мистецтва в 6 класі.....	8
1.3. Формування цілісного уявлення про світ.....	10
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ І.....	12
РОЗДІЛ ІІ. ПРОЦЕС ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ.....	
2.1. Задум, пошуковий етап і вибір теми авторської роботи.....	13
2.2. Ескізи, добір матеріалів, експерименти з кольором та композицією.....	15
2.3. Техніка виконання та послідовність роботи над твором «Солоний вітер».....	17
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ ІІ.....	19
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	22
ДОДАТКИ.....	24

ВСТУП

Мистецтво завжди було і залишається важливим засобом пізнання світу, способом вираження внутрішніх переживань та інструментом формування естетичної культури особистості. Вивчення пейзажного жанру в образотворчому мистецтві сприяє розвитку у школярів уважності до навколишнього середовища, формуванню емоційно-ціннісного ставлення до природи та поглиблює розуміння художніх засобів вираження. У контексті сучасної освіти, що спрямована на розвиток цілісного мислення й екологічної свідомості, опанування учнями жанру пейзажу має особливу педагогічну цінність.

Особливого значення це набуває у 6 класі, коли школярі вже володіють базовими художніми навичками, мають розвинене образне мислення та здатні не лише копіювати навколишній світ, а й інтерпретувати його відповідно до власного світосприйняття. Саме у цей період варто акцентувати увагу на створенні не просто зображення природи, а художнього образу, який містить емоційне, сенсове та естетичне наповнення. Такий підхід сприяє формуванню цілісного уявлення про світ — гармонійного поєднання знань, почуттів, досвіду спостереження та художнього осмислення.

Актуальність теми зумовлена потребою оновлення підходів до викладання образотворчого мистецтва, зокрема пейзажного жанру, з урахуванням сучасних освітніх цінностей та запитів часу. В умовах глобальної екологічної нестабільності, інформаційного перенасичення та відчуження людини від природи, особливо важливо формувати у школярів здатність до емоційного співпереживання навколишньому світу, вміння бачити красу у природному середовищі та відображати її засобами мистецтва. Пейзаж у цьому контексті — не лише художній жанр, а інструмент цілісного світосприйняття.

Метою дослідження є з'ясування педагогічних та художньо-виражальних можливостей пейзажного жанру у формуванні цілісного уявлення про світ у

процесі вивчення образотворчого мистецтва учнями 6 класу, а також реалізація власного творчого проєкту як прикладу практичного застосування здобутих знань.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати історичний розвиток пейзажного жанру та його художню специфіку.
2. Визначити педагогічні особливості вивчення пейзажу в 6 класі.
3. Обґрунтувати роль пейзажного жанру у формуванні цілісного світогляду школярів.
4. Розробити і реалізувати авторську творчу роботу у пейзажному жанрі як приклад поєднання теоретичних знань і практичних навичок.
5. Запропонувати методичні рекомендації щодо проведення уроку за темою, що розкриває потенціал пейзажу у навчальному процесі.

Об'єктом дослідження є навчальний процес з образотворчого мистецтва у загальноосвітній школі.

Предметом дослідження є особливості формування цілісного уявлення про світ засобами пейзажного жанру в учнів 6 класу.

Методологія дослідження:

- теоретичний аналіз літературних, мистецтвознавчих і педагогічних джерел з теми;
- спостереження за сприйняттям учнями пейзажних зображень і реакціями на них;
- практична робота, що включала створення ескізів, добір матеріалів, технічне виконання авторської композиції;
- візуальний аналіз творчих зразків українських і зарубіжних художників;
- метод художнього проектування, реалізований у процесі створення авторського пейзажу.

Таким чином, ця дипломна робота має як теоретичну, так і практичну спрямованість, що дозволяє всебічно розкрити потенціал пейзажного жанру у розвитку особистості школяра як естетично чутливої, емоційно відкритої та гармонійно сформованої особистості.

Структура дипломної роботи включає: зміст, вступ, два розділи (теоретичний та практичний), висновки до кожного з розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи — 37 сторінок, з яких 19 сторінок — основний зміст.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПЕЙЗАЖНОГО ЖАНРУ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ

1.1. Історичний розвиток пейзажного жанру

Пейзажний жанр посідає особливе місце у візуальному мистецтві, адже саме він унаочнює взаємозв'язок людини з природою та навколишнім світом. Історія пейзажу як жанру є довготривалим і складним процесом, у якому художники різних епох поступово відходили від другорядної ролі фону до повноцінного зображення природи як головного об'єкта.

У мистецтві Давнього Сходу та Античності пейзаж розглядався як частина декоративної складової або тлом до основної сюжетної дії. Наприклад, у давньоєгипетському живописі або античних фресках природа подавалася схематично, символічно, переважно без поглибленого емоційного або натурного вивчення.

Справжнього визнання пейзаж набуває в епоху Відродження. Саме тоді художники, зокрема Леонардо да Вінчі, Альбрехт Дюрер, Джорджоне, розпочинають активне вивчення перспективи, світла, атмосфери, просторового середовища. Пейзаж починає виконувати роль не просто фону, а повноцінної частини композиції, що формує настрій і просторову глибину.

У XVII столітті в Нідерландах пейзажний жанр досягає свого розквіту. Художники, як-от Якоб ван Рейсдал, Ян ван Гойєн, спеціалізуються на зображенні реальних краєвидів — міст, річок, полів, морів — із увагою до деталей, фактури, зміни погоди. Це свідчить про становлення пейзажу як самостійного жанру, що не потребує міфологічного або релігійного сюжету.

У XVIII–XIX століттях у Європі поширюється романтичне і реалістичне трактування пейзажу. Представники романтизму — Вільям Тернер, Каспар Давид Фрідріх — передають у своїх роботах піднесені емоції, духовне переживання природи, іноді навіть її драматичний чи символічний характер.

Натомість реалісти, як-от Жан-Франсуа Мілле або Каміль Коро, зосереджуються на повсякденності, зображенні реального середовища з точністю і повагою до натури.

Паралельно розвивається марина як окремий напрям у пейзажному жанрі. Художники прагнуть передати мінливість водної стихії, глибину простору, атмосферу й настрій. Вода — джерело емоційної виразності та глибокої метафори — стає центральним об'єктом уваги в творчості багатьох митців.

У XX столітті розвиток пейзажного жанру відзначається значною стилістичною варіативністю: від модернізму й експресіонізму до абстрактного мистецтва. Пейзаж більше не обмежується натурним відтворенням, а стає полем для експерименту, вільного вираження настроїв і світосприйняття. У той же час зберігається тяглість традицій — інтерес до природи, світла, фактури, атмосфери, які залишаються ключовими складовими жанру.

В українському мистецтві пейзаж також пройшов складний шлях становлення. Починаючи з творчості Тараса Шевченка, Архипа Куїнджі, Сергія Васильківського, українські митці звертаються до рідних краєвидів як джерела емоційного натхнення, національного самоусвідомлення та естетичної цінності. У XX та XXI століттях важливу роль у розвитку пейзажу відіграли художники Борис Литовченко, Юрій Петренко, Віктор Іванів, Віктор Микитенко, які працювали у різних техніках, включаючи марину, і зосереджувалися на передачі глибини, кольору та атмосфери української природи.

Отже, пейзажний жанр постійно змінювався та збагачувався, відображаючи не лише зовнішній вигляд природи, а й ставлення до неї людини. Сьогодні він залишається важливим засобом художнього мислення, що дозволяє глядачеві формувати цілісне уявлення про світ, природу, настрій і навіть внутрішній стан автора.

1.2. Специфіка вивчення пейзажу на уроках образотворчого мистецтва у 6 класі

Вивчення пейзажного жанру у 6 класі має власну специфіку, обумовлену як віковими особливостями учнів, так і освітніми завданнями цієї ланки шкільного курсу мистецтва. У цей період школярі вже здатні до більш усвідомленого художнього сприйняття світу та формування уявлень про глибші естетичні поняття, зокрема — про цілісність природи, взаємозв'язки елементів природного середовища, зміну станів у пейзажі (пора року, час доби, погодні умови), настроєві характеристики тощо.

Основна педагогічна мета вивчення пейзажу у цьому віці — не лише навчити учнів зображати зовнішні ознаки природи, а й спонукати їх до роздумів про світ як єдину гармонійну систему. Саме у 6 класі доцільно акцентувати увагу на розвитку образного мислення, формуванні асоціативного бачення природи та розширенні художнього словника школярів — як візуального, так і термінологічного.

У навчальній програмі образотворчого мистецтва 6 класу пейзаж виступає не як ізольована тема, а як змістовна частина формування компетентностей у сфері художньої культури. Учні знайомляться з поняттям художнього образу природи, особливостями композиційної побудови пейзажу, засобами передачі простору (лінія горизонту, повітряна перспектива, масштабність, кольорові відношення тощо). Під керівництвом учителя вони навчаються виявляти характерні ознаки природного середовища, аналізувати зразки пейзажів українських та зарубіжних художників, інтерпретувати природу крізь призму власного сприйняття.

Важливим аспектом є використання міжпредметних зв'язків: уроки пейзажу можуть органічно поєднуватися з знаннями з географії (ландшафти, типи клімату), біології (рослинність, екосистеми), літератури (описи природи), що розширює світогляд учнів та формує у них здатність до цілісного бачення світу.

Також слід відзначити практичну складову: у 6 класі вже варто вводити більш складні завдання — роботу з натури (або за уявою), створення ескізів, виконання творів у різних техніках (гуаш, акварель, пастель, графіка, змішані медіа), аналіз творчих підходів. Учні можуть експериментувати з композицією, фактурою, кольором, виражати у пейзажах свій емоційний стан чи настрій природи.

Успішне викладання пейзажу передбачає поєднання традиційного навчання з актуальними візуальними засобами — цифровими джерелами, мультимедіа, інтерактивними презентаціями. Такі інструменти дозволяють вивчати не лише локальні, а й екзотичні або унікальні природні явища, розширюючи горизонти учнівських спостережень та вражень.

Таким чином, специфіка вивчення пейзажу у 6 класі полягає у поступовому переході від простого зображення до емоційно-наповненого, цілісного художнього висловлення, що сприяє розвитку внутрішнього бачення природи, творчого мислення, індивідуального стилю та естетичного ставлення до навколишнього світу.

1.3. Формування цілісного уявлення про світ

Формування цілісного уявлення про світ є однією з ключових цілей шкільної мистецької освіти. Через пізнання мистецтва, зокрема пейзажного жанру, учні поступово осягають складність, гармонію та взаємозв'язки у природі, людській діяльності й внутрішньому світі особистості. Образотворче мистецтво — це не лише спосіб естетичного вираження, а й дієвий інструмент інтеграції знань, досвіду, почуттів і світоглядних уявлень дитини.

У середній школі, зокрема у 6 класі, дитина вже здатна мислити не лише конкретними образами, а й абстрактними поняттями. Вивчаючи пейзаж, учень навчається не тільки зображати фрагмент природи, а й розуміти його як частину ширшої системи — довкілля, кліматичних змін, екологічного стану, краси й мінливості навколишнього світу. Учень починає усвідомлювати, що світ не є сукупністю роз'єднаних елементів, а єдиним, взаємозалежним організмом, де все має вплив і значення.

Пейзаж як жанр особливо сприяє цьому усвідомленню, бо саме він передбачає уважне спостереження за природними явищами, змінами у стані середовища, настроєвими відтінками неба, води, землі, рослинності. Кожен з таких елементів у композиції несе функціональне і змістове навантаження, тому робота з пейзажем активізує не лише естетичну, а й пізнавальну та філософську діяльність дитини.

У цьому процесі важливе значення має синтез знань із різних предметів — географії, біології, історії, літератури, що дозволяє вибудувати багаторівневе осмислення світу. Наприклад, при зображенні осіннього лісу учень може звертатися до знань про листяні породи, до літературних образів осені, до власного емоційного досвіду, що створює глибший, більш особистісний зміст роботи. Саме такі асоціативні, емоційні та інтелектуальні зв'язки і формують у дитини образ світу як цілісного, пов'язаного, багатогранного.

Цілісне уявлення про світ формується і через усвідомлення краси як універсальної категорії — краси у природі, у деталях, у гармонії форм і кольорів, у співіснуванні елементів, у настрої й тиші пейзажу. Учень, який вчиться бачити красу в буденних природних явищах, водночас розвиває в собі емпатію, спостережливість, здатність до глибокого естетичного переживання.

Таким чином, пейзаж на уроках образотворчого мистецтва виконує не лише навчальну, а й світоглядну функцію. Він є простором, де формується екологічне мислення, художнє бачення, моральні орієнтири, здатність бачити себе частиною великого, цілісного і гармонійного світу. Це — основа для майбутньої здатності людини не лише творити, а й берегти, розуміти й цінувати світ навколо.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

У першому розділі розглянуто теоретичні основи вивчення пейзажного жанру в образотворчому мистецтві. На основі аналізу історичного розвитку пейзажу як окремого художнього напрямку виявлено, що пейзаж є не лише жанром, що фіксує природу, а й формою художнього мислення, через яку митці передавали свої естетичні, філософські та світоглядні уявлення. З плином часу пейзаж набував нових функцій: від документального — до емоційного, символічного, навіть метафізичного зображення дійсності.

У процесі опрацювання специфіки вивчення пейзажу на уроках образотворчого мистецтва у 6 класі було з'ясовано, що саме в цьому віці учні починають глибше усвідомлювати закономірності навколишнього середовища, здатні до більш цілісного сприйняття зображуваного та поєднання власного естетичного досвіду із новими художніми знаннями. Пейзаж як навчальний об'єкт дозволяє активізувати візуальне, емоційне, асоціативне мислення учнів, водночас розвиваючи в них навички композиції, колористики, спостережливості й чутливості до настроєвих відтінків природи.

Також у межах першого розділу досліджено, яким чином вивчення пейзажу сприяє формуванню цілісного уявлення про світ. Виявлено, що художній аналіз довкілля через пейзаж сприяє розвитку міждисциплінарного мислення, формує екологічну свідомість, навички естетичного аналізу та внутрішнього діалогу з природою. Такий тип навчання сприяє не лише оволодінню мистецькими знаннями, а й формуванню особистості, що здатна бачити взаємозв'язки, співіснування, гармонію — як у природі, так і в житті загалом.

РОЗДІЛ II. ПРОЦЕС ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ

2.1. Задум, пошуковий етап і вибір теми авторської роботи

Початковим етапом роботи над авторським твором стало усвідомлення бажання звернутися до теми моря як до символу глибини, внутрішньої динаміки й емоційної багатозначності. Морський простір привернув увагу завдяки своїй здатності поєднувати спокій і рух, непередбачуваність і гармонію, силу й ніжність — ці контрасти дали можливість для широкого художнього тлумачення й глибокого особистісного осмислення.

Задум почав формуватися через етап активних візуальних пошуків і досліджень. Було переглянуто значну кількість відеоматеріалів із морськими пейзажами та водяними просторами — хвилями в русі, освітленням при зміні доби, переливами кольору, погодними змінами. Також опрацьовувалися численні фотографії природних ландшафтів, зроблені як під час власних подорожей, так і знайдені у відкритих джерелах, що дозволило точніше уявити структурну й тональну організацію водяного простору.

Окрему увагу було приділено вивченню натури — спостереження за реальними природними явищами дало розуміння особливостей будови хвиль, кольорових рефлексів на поверхні води, перспективи, розмитості лінії горизонту залежно від погоди та освітлення. Це дало змогу закріпити практичні візуальні враження та краще орієнтуватися у подальшій роботі з композицією.

У рамках художньо-образного пошуку також було проаналізовано твори відомих зарубіжних мариністів. Зокрема, значну роль у формуванні бачення морського простору відіграла творчість Івана Айвазовського, роботи якого відзначаються драматичною емоційністю, віртуозною передачею прозорості води, глибини і руху хвиль (Додаток А.1.). Також надихали полотна Вільяма Тернера (Додаток А.2.) та Клода Моне (Додаток А.3.), в яких море постає як середовище світла, атмосфери та настрою — розмитість контурів, пастозні мазки, гра кольору й фактури створюють ефект цілісного емоційного середовища.

Особливо важливою складовою пошуку стало ознайомлення з творчістю українських художників, які працювали в пейзажному жанрі та приділяли увагу тематиці води й морських просторових композицій. У цьому контексті було проаналізовано твори таких митців, як:

- Юрій Петренко, у живописі якого море постає в емоційно-експресивному ключі з акцентом на світло і рух (Додаток А.4.).
- Віктор Іванів, чия увага до фактури й тональної нюансності дозволяє створювати відчуття глибини простору й повітряної перспективи (Додаток А.5.).
- Борис Литовченко, чиї твори часто містять складні багатопланові композиції, що поєднують морську тематику з філософським сприйняттям природи (Додаток А.6.).
- Віктор Микитенко, у пейзажах якого гармонійно поєднані реалістичність і м'яка стилізація природних форм, що дозволяє глядачеві глибше емоційно включитися в споглядання роботи (Додаток А.7.).

На основі проведеного аналізу було створено серію тонових ескізів — як у цифровому форматі, так і традиційних начерків олією та акрилом на полотні. Ці ескізи допомогли опрацювати різні варіанти композиції, тональної організації, лінії горизонту, динаміки хвилі та розміщення головних акцентів. Поступово, разом із кураторкою, було обрано один з варіантів, у якому вдалося найвиразніше передати авторський задум.

У фінальному ескізі вдалося вирішити основні художні завдання — визначити композиційний центр (велика хвиля), розташування лінії горизонту, загальну тональність і передчуття руху. Такий комплексний підхід до задуму дозволив перейти до виконання завершеної роботи з чітким уявленням про її художню мету, засоби та очікувану емоційну виразність.

2.2. Пошук теми, створення ескізів та добір матеріалів

Після визначення загального напрямку авторської роботи — зображення морського пейзажу — розпочався пошуковий етап, який включав вибір конкретної візуальної ідеї, формування композиції та експериментування з художніми засобами.

Разом із кураторкою було обговорено тему морини як простору спостереження і переживання, після чого розпочалася практична частина підготовки: виконання серії етюдів та ескізів. Перші варіанти композицій були реалізовані в цифровому форматі — це дозволило швидко змінювати співвідношення кольорів, шукати ефектні поєднання неба, горизонту та морської хвилі. Цифрові начерки допомогли побачити потенційні рішення для подальшої роботи на полотні (Додатки Б.1., Б.2.).

На основі діджитальних варіантів було створено низку традиційних ескізів — олійними та акриловими фарбами, у різних кольорових та тональних варіантах. Це дало змогу дослідити поведінку фарб, прозорість шару, фактурність мазка та виявити найвдаліші рішення (Додатки Б.3., Б.4., Б.5., Б.6., Б.7., Б.8.).

Серед виконаних ескізів був обраний один, який відповідав заданій темі як за емоційною насиченістю, так і за композиційною збалансованістю. Саме на ньому було вирішено зупинитися для подальшої роботи над фінальною картиною (Додаток Б.9.).

Для виконання підсумкової композиції було обрано акрилові фарби як головний матеріал через їхню швидковисихаючу властивість, насиченість кольору та зручність у нашаруванні. Також були використані різноформатні пензлі для опрацювання окремих частин композиції (широкі — для неба, дрібніші — для деталей хвилі) та шпателі для створення об'ємної фактури.

З метою досягнення текстурного ефекту морської піни та прибережного піску, фарба змішувалась із содою, що додало рельєфності окремим ділянкам роботи.

Окрему увагу було приділено підбору палітри — переважно холодних відтінків синього, бірюзового, зеленого, а також додаткових теплих краплень для передачі світла й атмосфери.

Таким чином, підготовчий етап забезпечив усвідомлену, ґрунтовну основу для подальшої реалізації художнього задуму, дозволивши перейти до безпосередньої роботи над фінальною композицією.

2.3. Техніка виконання та послідовність роботи над твором «Солоний вітер»

Після завершення етапу пошуку теми, створення ескізів і добору матеріалів розпочалась безпосередня реалізація авторської композиції. Основна мета полягала у створенні виразного мариністичного пейзажу, який передає глибину, рух і емоційний стан через пластичну мову живопису. Робота була виконана акриловими фарбами на полотні, що дозволило реалізувати ідею з урахуванням фактури, швидкості висихання та яскравості кольорів.

Підготовчий етап розпочався з нанесення розмітки: було окреслено лінію горизонту, намічено основні об'єкти та загальний розподіл композиції. Було визначено напрям хвиль і ключову точку зосередження уваги глядача — центральну хвилю. Таке розташування допомогло досягти балансу між спокоєм та динамікою в композиції.

Перший етап роботи полягав у заливці фону — неба та частини горизонту. Для цього використовувались кілька кольорів: білий, синій, жовтий, червоний, трохи коричневого — які змішувалися безпосередньо на полотні. Це дозволило отримати м'які колористичні переходи, створивши відчуття глибини та атмосферності. Лінія горизонту була злегка розмита, без чітких обрисів, щоб уникнути надмірної жорсткості та досягти ефекту природності.

Другий етап був присвячений проробці морської поверхні. Робота велася пошарово, починаючи з глибших шарів: темно-зелені, синьо-зелені, бірюзові відтінки формували основу. Поступово додавалися світліші тони, які імітували прозорість, глибину й рух води. У деяких місцях використовувалися сильно розведені фарби для досягнення ефекту оптичного розмиття, що підсилювало реалістичність зображення.

Третій етап зосереджувався на центральному елементі композиції — великій хвилі, яка не тільки домінує у візуальному рішенні, а й задає динамічний ритм. Її форма була опрацьована за допомогою технік пастозного накладання, зокрема

пензлем і шпателем. Для створення піни на гребені хвилі та у прибережній зоні використовувалися білий і блакитний акрил, змішаний із содою, що надало фактурності поверхні.

Завершальний етап передбачав уточнення дрібних деталей: легких відблисків на воді, рельєфу хвиль, дрібних краплень кольору, які оживляють картину й додають цілісності. Фінальні мазки дозволили підкреслити глибину простору, створити враження вологого повітря, руху й світлових рефлексів.

Завдяки зваженій послідовності роботи та продуманій техніці виконання, вдалося досягти гармонійного поєднання реалістичних деталей і живописної експресії. Робота не лише передає зорове враження від моря, а й занурює глядача у його емоційний настрій — простір, де можна зупинитися, відчувати спокій або хвилювання, залежно від сприйняття (Додатки Б.10. та Б.11.).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

Другий розділ присвячений практичній реалізації теми — поетапному створенню авторської пейзажної роботи, що включала власні пошуки, візуальний аналіз, ескізну розробку, технічне втілення композиції. У ході пошукового етапу авторка зверталася до творів українських і зарубіжних мариністів, до фото- та відеоматеріалів, а також до натурних спостережень. Аналіз художніх рішень, спостереження за природними явищами та експерименти з композицією дали змогу сформулювати власне художнє завдання, яке реалізувалося в підсумковій роботі.

На етапі підготовки до виконання твору особливу увагу було приділено добору матеріалів, ескізуванню та технічним прийомам. Було апробовано різні формати та техніки, у тому числі діджитальні й традиційні. Остаточна композиція була втілена акрилом на полотні, з використанням додаткових художніх ефектів (наприклад, додавання соди до фарби для передачі фактури піни й піску). У технічному плані робота виконувалась поетапно, з урахуванням закономірностей кольору, фактури та глибини простору. Особлива увага приділялася світлотіньовим переходам, передачі руху хвиль та загального настрою морського простору.

Таким чином, практична частина стала продовженням і конкретизацією теоретичних положень, набутих у першому розділі. Завдяки дослідженню природи, опрацюванню прикладів мистецьких творів і власному художньому досвіду було досягнуто основної мети — створення роботи, що відображає не лише зорову фіксацію пейзажу, а й цілісне, особистісне сприйняття світу.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У результаті виконання дипломного проєкту на тему «Формування цілісного уявлення про світ під час вивчення пейзажного жанру учнями 6 класу» було з'ясовано, що пейзажний жанр у мистецтві має не лише художню, а й глибоку пізнавальну, емоційну та світоглядну цінність. Його вивчення сприяє формуванню в учнів здатності до глибшого розуміння довкілля, до усвідомлення взаємозв'язків між природними явищами та внутрішнім станом людини. В умовах сучасної освіти, де важливими стають інтегровані підходи, візуальне мислення та емоційний інтелект, пейзаж як об'єкт навчання дає змогу формувати комплексне, цілісне уявлення про світ, активізуючи як художні, так і загальнокультурні компетентності школярів.

У процесі теоретичного дослідження було визначено етапи розвитку пейзажного жанру та його функції в мистецтві різних епох і культур. Було проаналізовано особливості сприйняття та осмислення пейзажу дітьми середнього шкільного віку, окреслено методичні підходи до викладання цього жанру, зокрема у 6 класі. Підкреслено, що саме в цьому віці діти здатні поєднувати власне враження з естетичними знаннями, відкриваючи для себе нові форми взаємодії з природою через мистецтво.

Практична частина стала втіленням теоретичних напрацювань і художнього пошуку. Була реалізована авторська робота в жанрі марини, яка ґрунтувалася на глибокому вивченні прикладів українських та зарубіжних митців, аналізі фото- і відеоматеріалів, натурних спостереженнях, серії ескізів і технічних експериментів. Творчий процес охоплював як ідею і задум, так і послідовне виконання композиції із врахуванням колористичних рішень, фактури, світлотіні, простору та емоційного вираження. Були застосовані сучасні підходи до художнього моделювання природного середовища, що дозволило створити завершений твір, у якому поєднується індивідуальне бачення світу з художніми засобами виразності.

Таким чином, дослідження довело, що пейзаж — це не лише жанр образотворчого мистецтва, а й ефективний засіб формування гармонійного, уважного до світу й емоційно чутливого учня. Вивчення пейзажу в 6 класі сприяє не тільки розвитку художніх умінь, а й вихованню здатності бачити прекрасне у звичайному, помічати взаємозв'язки у природі, відчувати емоційний стан навколишнього середовища та відтворювати його через творчість. Це підтверджує актуальність обраної теми, її значущість у сучасному освітньому процесі та потенціал пейзажного жанру як інструменту особистісного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Посібник вчителя образотворчого мистецтва. URL:
<https://vseosvita.ua/library/posibnik-vcitela-obrazotvorcogo-mistectva-314815.html> (дата звернення: 14.03.2025).
2. Нова українська школа: poradnyk dlya vchytelya. URL:
<https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf> (дата звернення: 14.03.2025).
3. Інтерактивні методи навчання. URL:
https://nmc-pto.rv.ua/DOK/IMN_2005.pdf (дата звернення: 14.03.2025).
4. Мариністика у світовій літературі: теоретичні виміри і художньо-естетичні домінанти. URL:
https://www.aphn-journal.in.ua/archive/26_2019/part_1/19.pdf (дата звернення: 19.03.2025).
5. Морська тематика в живописі — особливості жанру. URL:
<https://vikna.if.ua/cikavo/155852/view> (дата звернення: 19.03.2025).
6. Virtual lecture: “Great Yachts Marine Paintings of Russ Kramer”. URL:
<https://youtu.be/88mtQDmukzs?si=LCInu-MrMUOGjjBX> (дата звернення: 28.03.2025).
7. Розвиток асоціативного мислення. Мариністичний пейзаж. Створення композиції «Морська далечінь». URL:
<https://naurok.com.ua/urok-marinistichniy-peyzazh-stvorenniya-kompozici-mor-ska-dalechin-262042.html> (дата звернення: 07.04.2025).
8. Іван Костянтинович Айвазовський. Український художник-машиніст і баталіст. URL: <https://youtu.be/g9HWL2dIe9k?si=sz8HMPisHOg1ZqGi> (дата звернення 17.04.2025).
9. The Seaspaces in Art. URL:
<https://www.landuum.com/en/history-and-culture/the-seascape-in-art/> (дата звернення: 26.04.2025).

10. Drawing and Painting: Children and Visual Representation. URL: <https://sk.sagepub.com/book/mono/drawing-and-painting-2e/toc> (дата звернення: 28.04.2025).
11. Іван Айвазовський. URL: <https://www.wikiart.org/uk/ivan-ayvazovskiy> (дата звернення: 11.05.2025).
12. Вільям Тернер — романтик та живописець світла. URL: <https://lihtaryk.com.ua/vilyam-terner-romantik-ta-zhivopisecz-svitla/> (дата звернення: 11.05.2025).
13. Клод Моне. URL: <https://www.wikiart.org/uk/klod-mone> (дата звернення: 11.05.2025).
14. Юрій Петренко. URL: <https://kyiv.gallery/iurii-petrenko> (дата звернення: 11.05.2025).
15. Віктор Іванів. URL: <https://kyiv.gallery/viktor-ivaniv> (дата звернення: 11.05.2025).
16. Борис Литовченко. URL: <https://kyiv.gallery/lytovchenko-borys> (дата звернення: 11.05.2025).
17. Віктор Микитенко. URL: <https://kyiv.gallery/mykytenko-viktor> (дата звернення: 11.05.2025).
18. Ocean pictures - by Unsplash creators. URL: <https://unsplash.com/s/photos/ocean> (дата звернення: 13.05.2025).

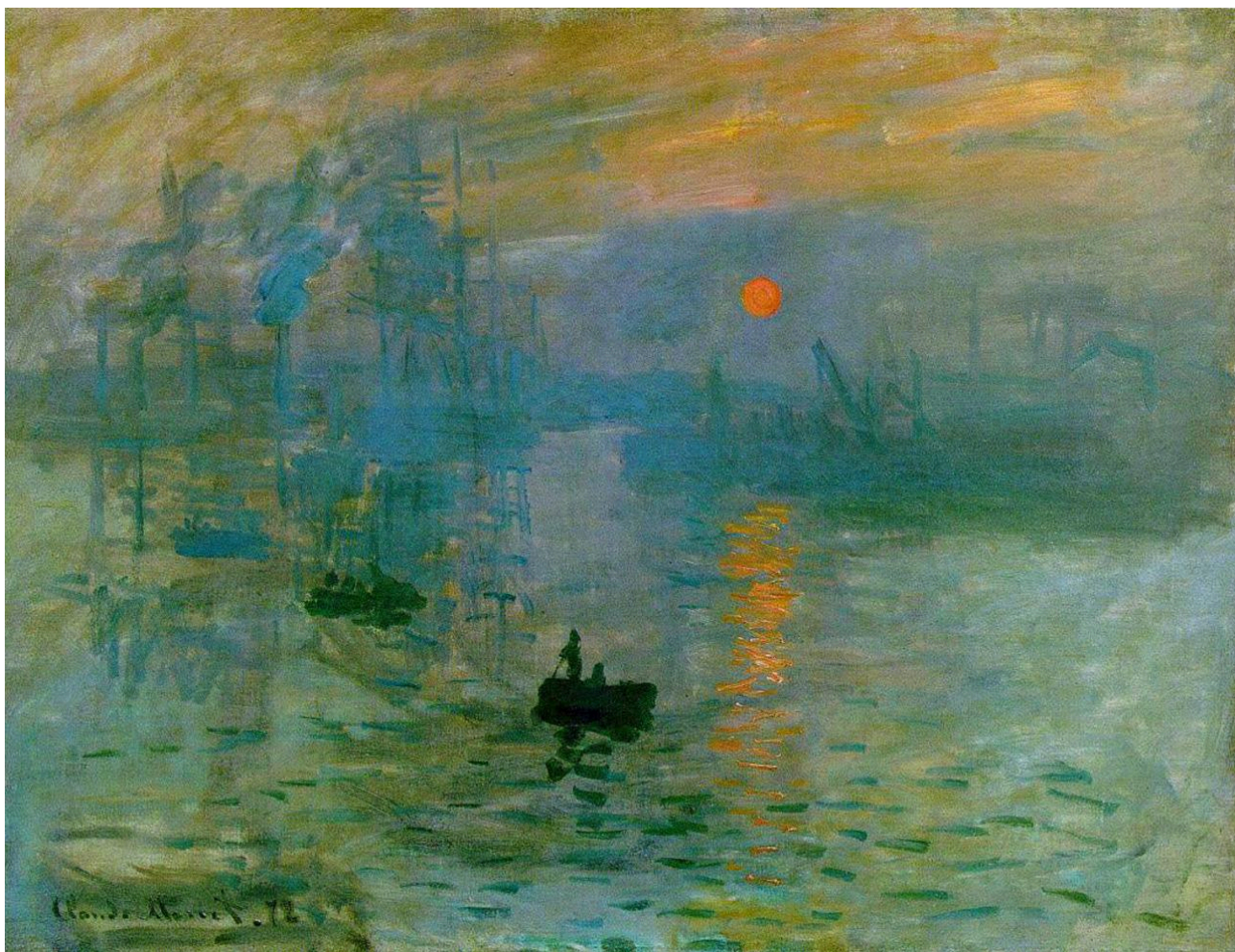
ДОДАТКИ — А

Додаток А.1. Іван Айвазовський («Перехід євреїв через Червоне море», 1891).

Додаток А.2. Вільям Тернер. («Останній рейс корабля “Відважний”», 1839).

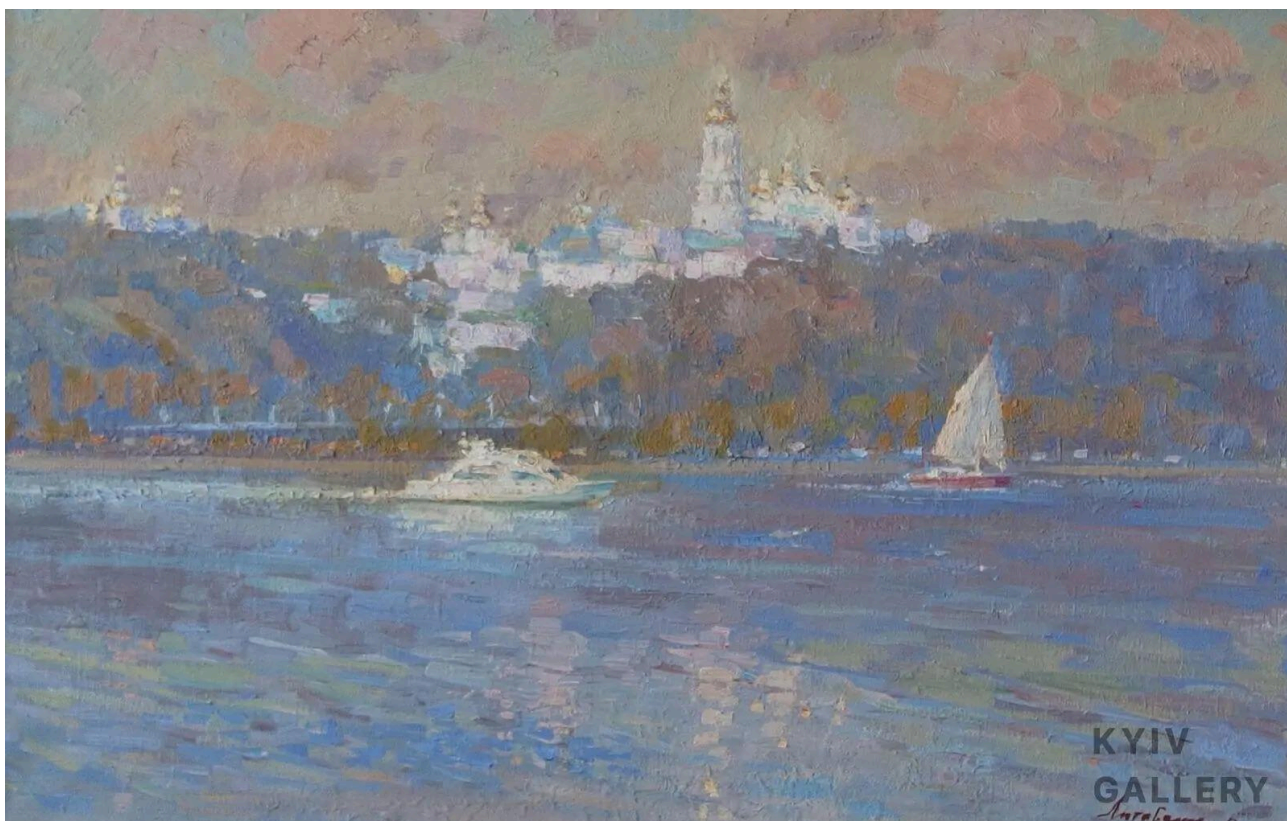
Додаток А.3. Клод Моне. («Враження. Схід сонця», 1872).

Додаток А.4. Юрій Петренко («Пейзаж з яхтами», 2017).

Додаток А.5. Віктор Іванів («На морі. Спекотний вечір», 2018).

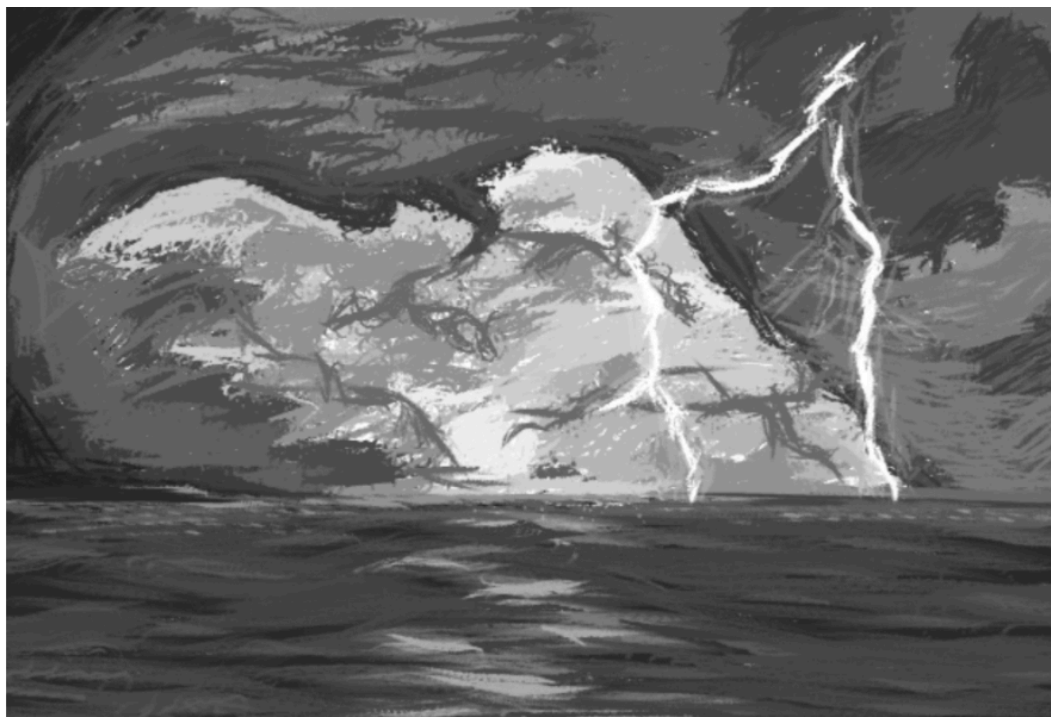

Додаток А.6. Борис Литовченко («Київський пейзаж», 2011).

Додаток А.7. Віктор Микитенко («Місто на скелі», 2019).

ДОДАТКИ — Б

Додатки Б.1. та Б.2. Цифрові начерки №1 та №2.

Додаток Б.3. Етюд №1.

Додаток Б.4. Етюд №2.

Додаток Б.5. Етюд №3.

Додаток Б.6. Етюд №4.

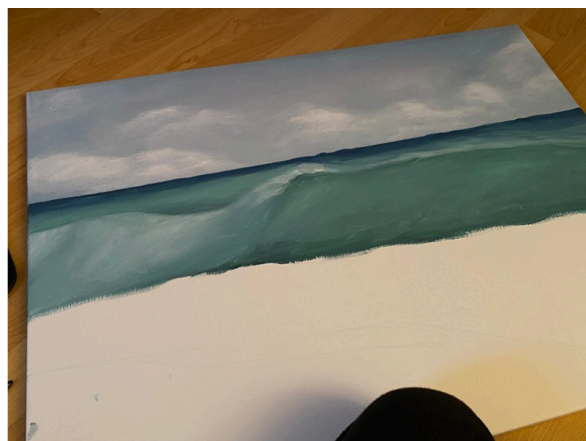
Додаток Б.7. Етюд №5.

Додаток Б.8. Етюд №6.

Додаток Б.9. Підсумковий ескіз.

Додаток Б.10. Процес роботи.

Додаток Б.11. Кінцевий результат — картина «Солоний вітер».